

สมพุทธ ธุระเจน. “เมื่อองค์พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริให้จัดแสดงละครเพื่อหารายได้ไป
ปฏิสังขรณ์ พระบรมธาตุที่เมืองนคร” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 7
กรกฎาคม หน้า 50-51.

หอสมุดแห่งชาติ
นครศรีธรรมราช

ย้อนรอยอาณาจักรตามพรลิงค์

เมื่อองค์พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริให้จัดการแสดงละคร เพื่อหารายได้ปฏิสังขรณ์ พระบรมธาตุที่เมืองนคร

สมพุทธ ธุระเจน เรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๘ หรือ ๒๔๕๒ ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมณฑลเจ้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าวิชราช มกุฎราชกุมาร เสด็จประพาสหัวเมือง
ปักษ์ใต้ประทับอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๘ พระองค์
ได้รับสั่งให้จัดการแสดงละครเรื่อง “ปลอญแก่” ทรงเล่าไว้ในจดหมายเหตุในฐานะผู้ตามเสด็จ ที่ชื่อ “นายแก้ว”
ไว้ดังนี้

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๘ ละครสราญรมย์ที่เล่นเมื่อคืนนี้นับว่าเป็นอันเรียบร้อยดี
เป็นที่พอใจของคนที่มาดูมาก พอตื่นเช้าขึ้นผมจึงรีบเสานในที่นี้ทีเดียว

ซึ่งจัดไว้เป็นที่นั่งคนดูนั้น ไม่มีว่างเลย บ็อกซ์มี ๑๒ บ็อกซ์ มีเก้าอี้บ็อกซ์ละ ๖ เก้าอี้ ข่ายบ็อกซ์ละ ๓๐ บาท
เต็มหมด นอกนั้นก็มิเก้าอี้ปลีกและชั้นบันไดให้นั่งขายตัวราคาถูกๆ ตั้งแต่ ๓ บาท ถึง ๑ บาท ได้เงินรวมเบ็ดเสร็จ

สมพุทธ ฐะเจณ. “เมื่อองค์พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริให้จัดแสดงละครเพื่อหารายได้ไป
ปฏิสังขรณ์ พระบรมธาตุที่เมืองนคร” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 7
กรกฎาคม หน้า 50-51.

๔๐๐ บาท ยังมีโปรแกรมและบัตรอีก ๔๐๐ บาท ได้เพราะฉะนั้นนับว่าอยู่ในฐานะรวย เงินนี้พูดกระหม่อม
ทรงพระราชอุทิศถวายเป็นค่าปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุเฉพาะ ฉะนั้นไม่ใช่แต่ผู้ที่เล่นละคร ทั้งผู้ที่มาดูก็ย่อมจะได้รับ
ส่วนกุศลด้วยกันทั้งสิ้น

ละครที่เล่นนั้นคือ เรื่อง “ปล่อยักษ์” ของนายบัว ทองอิน แต่มีแก้ไขบ้าง และเพิ่มเติมเข้าไปหลายแห่ง
เรียกว่า ละครพูดแถมลำ บทร้องนั้น “พระขรรค์เพชร” แต่งขึ้นใหม่ใช้ของเก่าบ้าง

ในตอนที่ ๑ อ้ายเพ็งกำลังกวาดบ้านร้องลำด้อยตริง บทใช้บทที่แต่งไว้สำหรับเรื่อง “วังต๋” คือ “เสียแรงได้
เกิดมาจะพากันโคกโย ฯลฯ” นั้นเอง เวลาร้องใช้บทด้วย ตัวตลกอย่างอ้ายเพ็ง เช่นนี้ก็ใช้บทให้เป็นตลก เอาฮาได้
สบาย แต่ตัวดี อย่างพระพลากรอยู่ข้างจะลำบากหน่อย ต้องใช้บทให้เรียบๆ อย่างลำครำนั้นเอง แต่ให้น้อยๆ
พอเป็นท่า พระพลากรร้องลำทองย่อน อธิบายความเปลี่ยวใจให้หลวงเกียรติคุณฟัง มีบทไว้ว่า

“เจ้าอยู่หัวเดียวเปลี่ยวอกพอกอนาถ คุณหาสน์ห้องชานและลานสวน จะเจียบเหงาเปล่าจิตคิดริญจวน
ใครจะชวนเจ้าชมภิรมยา (สร้อย) หอมอะไรที่ในสวน หอมเย็นยั่ววนเกินผกา หอมซาบลิ้นหอมกลั่นวนิดา
หอมทุกเวลาไม่วายเลย”

แม่ถนอมร้องลำเทพบรรทม ใช้บทเดิมของจำเริญ ซึ่งเป็นบทเหมาะสมที่สุดแล้ว ต่อไปนี้มีแทรกลำที่ตรง핀
ออกมาเกี่ยวแม่ถนอม สำคัญว่าแม่ถนอมเป็นผู้ชาย ผินร้องเพลงสุรินทร์หาญ บทเดิมแล้ว แม่อาบนั่งพูดกับถนอม
เมื่อก่อนพอจะออกมาพบ พูดถนอมว่า ทำเจ้าผู้เกี่ยวนางผินได้ เพราะนายจวนสอนแม่อาบว่าตนก็ทำได้ ร้องลำ
พระนเรศวรชนช้างบทเดิม ตอนนี้อย่าให้มีแทรกแซมอีก ดำเนินเรื่องเรื่อยไปจนจบ แล้วจึงเข้าแถวร้องขอพระเกียรติ
ใช้บทที่ร้องในกระบวนแห่เฉลิมพระเกียรติงานรัชมิ่งคลาภิเษก แล้วสรรเสริญพระบารมี

สุดท้ายทรงเล่าว่า “คนที่ดูแล้วพากันติดใจ และคนที่ไม่ได้มาดู ก็พากันเสียใจว่าไม่ได้ดู...”

ผู้ที่เป็นตัวแสดงในครั้งนั้น คือ ข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จในการประกาศหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๘
ซึ่งเป็นชายทั้งสิ้นไม่ว่าจะแสดงบทหญิงหรือบทชาย